

наоборот, мы вынуждены признать, что она отражает реальные, совершенно независимые от нас явления природы? (Планк М. Единство физической картины мира. — М.: Наука, 1966. — С. 46–48). (Планк М. Единство физической картины мира. — М.: Наука, 1966. — С. 48)

Отмечая постоянную тенденцию к экспансии, А. Л. Симанов и А. Стригачев под научной картиной мира понимают «систему теоретических представлений и методологических требований, остающихся неизменными в течение длительного времени, и систему понятий, принципов и гипотез, связывающих различные теории» (Симанов А. Л., Стригачев А. Методологические принципы физики: Общее и особенное. — Новосибирск: Наука. Сиб. отд-ние, 1992. — С. 134).

Со слов Т. Ф. Кузнецовой, в наши дни редко встречается взгляд на картину мира как на особый вид либо философского, либо научного знания, а нацеленность на введение понятия «картина мира» как обобщенное представление о мире или на некую общую онтологию и мировоззрение, научное не только в том, что оно вырабатывается научной философией, но и в том, что оно выработано всей совокупностью наук, не достигнута, поскольку синтез наук еще не свершился и возникло определенное противоречие между построением общенаучной картины мира и частнонаучными картинами мира (Кузнецова Т. Ф. Картина мира как проблема в курсе культурологии // Знание. Понимание. Умение. — 2005. — № 4. — С. 28–32).

Очевидно, что такой плюрализм авторских трактовок категории «научная картина мира» не ограничивается указанными ранее познавательными подходами к статусу этого явления, но, тем не менее, именно эти подходы позволяют определить «полярность» пониманий научной картины мира и, в некоторой степени, их систематизировать.

СУРІЛОВА О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри права Європейського Союзу та порівняльного правознавства,
кандидат юридичних наук, доцент

КОНТРОЛЬ В СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ НАДР

На сьогодні перед Україною постали значні виклики, пов'язані з відновленням демократичних принципів існування держави, її економічної стабільності, забезпеченням подальшого розвитку на сталій основі. Ефективно протистояти цим викликам, збудувати якісно нову процвітаючу державу у надскладних умовах можливо на основі використання мінерально-сировинного комплексу, який багато в чому формує основу

економіки, а ресурси надр є надбанням як теперішніх, так і майбутніх поколінь наших громадян. Запорукою успішного вирішення цієї задачі є запровадження дієвих контрольних механізмів за використанням і охороною надр, на що неодноразово звертали увагу в науковій літературі (Грицан О. А. Правові засади екологічного контролю за використанням та охороною надр Автореф. дис. к. ю. н. Київ-2009, 20 с. — С. 2), однак пропозиції фахівців не були враховані, недоліки правового регулювання в цій сфері не були усунені в 2011 р., коли був прийнятий пакет документів щодо надрокористування і охорони надр.

За нашою думкою, контроль за додержанням вимог законодавства в галузі використання і охорони надр є системою заходів, спрямованих на організацію моніторингу геологічного середовища, перевірку додержання фізичними і юридичними особами вимог і правил щодо раціонального надрокористування, охорони надр і забезпечення екологічної безпеки. Державний контроль в сфері охорони надр і мінеральних ресурсів можливо розглядати і як діяльність уповноважених державних органів по перевірці дотримання всіма фізичними і юридичними особами вимог надрового і гірничого законодавства та впровадження заходів попередження правопорушень в цій галузі.

Методи контролю за використанням і охороною надр являють собою конкретні засоби виконання задач, які покладені на органи державного контролю. Методами контролю є ліцензування надрокористування; перевірка відповідності діяльності надрокористувачів вимогам екологічного і природоресурсового законодавства; надання обов'язкових вказівок гірничим підприємствам та іншим надрокористувачам щодо усунення порушень гірничого і надрового законодавства; надання рекомендацій щодо вдосконалення діяльності в галузі використання і охорони надр; припинення незаконних дій надрокористувачів. Вибір і специфіка методів контролю визначається особливостями підконтрольного об'єкту, ступенем антропогенної змінності певної території, ієрархічністю цілей контрольної діяльності, стадіями контрольного процесу.

В межах контрольної функції державного управління використанням і охороною надр значне місце займає моніторинг надр і довкілля. Застосування моніторингу передбачає відстежування ситуації чи процесу у ході управлінської діяльності, аналіз впливу прийнятих управлінських рішень на існуючі суспільні відносини. Однак слід мати на увазі, що моніторинг навколишнього природного середовища та надр як його елементу виходить за межі контрольної функції і включає також прогнозування змін навколишнього природного середовища для розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень. Моніторинг та наукове супроводження — це системне регулярне спостереження за об'єктом надрокористування і виконанням особливих умов, передбачених спеціальним дозволом на

користування надрами, та його невід’ємною частиною — угодою про умови користування надрами; оцінка стану, моделювання та прогнозування змін геологічного середовища; консультативно-методичне забезпечення всіх етапів, стадій та видів робіт, передбачених програмою робіт на ділянці надр, яка є додатком до угоди; розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації цих етапів, стадій та видів робіт; надання допомоги надрокористувачеві у дотриманні вимог нормативно-правових актів, загальнодержавних та галузевих нормативних документів. Моніторинг та наукове супроводження є складовими частинами особливих умов користування надрами, передбачених дозволом та угодою. Основними принципами моніторингу та наукового супроводження є дотримання вимог нормативно-правових актів у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, об’єктивність, науково-методична обґрунтованість, компетентність та достовірність (Положення про проведення моніторингу та наукового супроводження надрокористування, затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 11.03.2013 № 96 <http://zakon.rada.gov.ua/>).

Відповідно видам використання надр контроль здійснюється по двом основним напрямкам — Державний геологічний контроль і Державний гірничий нагляд, що, в певній мірі, відображує особливості гірничих і надрових відносин. Однак його ефективність не є достатньою, про що свідчать багаточисельні випадки незаконного хижацького видобутку піску, торфу, вугілля у багатьох випадках зв’язаних з нелегальними способами їх реалізації. Так у Донбасі протягом 2013 р. виявлені 156 нелегальних місць видобутку вугілля, а кількість загиблих в так званих «копанках» виросла удвічі в порівнянні з 2012 (Ткаченко Ю. Хозяев донбасских «копанок» будут сажать за три мешка угля. Комсомольская правда в Украине Режим доступа <http://kp.ua/daily/221113/>). Боротьба з «копанками» в Донбасі ведеться постійно, але неефективно. Однією з причин цього є недоліки організаційного механізму здійснення контролю, нескоординованість роботи контролюючих органів, недосконале розмежування повноважень між контролюючими органами, їх неспроможність своїми силами вирішувати питання про припинення правопорушень. Негативно впливає на ситуацію і розпорошеність контрольних повноважень між Держгеонадрами та Держгірничпромнаглядом. Для вдосконалення контролю необхідно розробити положення про Державну службу охорони і використання надр основним і єдиним завданням якої визначити здійснення державного контролю в сфері використання і охорони надр, чітко визначити її повноваження і структуру.